

ДО

Председателя на Общински съвет –
Ботевград, д-р Илин Черняшки

Председателя на Постоянната комисия
по териториално развитие и екология
към Общински съвет – Ботевград,
г-н Тихомир Найденов

Председателя на Постоянната комисия
по местно самоуправление и законност
към Общински съвет – Ботевград,
д-р Марияна Горгачева

Председателя на Постоянната комисия
по стопанска политика и инвестиции
към Общински съвет – Ботевград,
г-н Спасен Ценев

Кмета на Община Ботевград,
г-н Иван Гавалюгов

Главния архитект на Община
Ботевград, арх. Георги Джотолов

НА ВНИМАНИЕТО НА

Служителите с ресор градоустройство
и инвестиционни проекти на Община
Ботевград

Специализираната общинска служба по
озеленяване

СТАНОВИЩЕ

по повод представеното на обществено обсъждане на 13.05.2021 г. идейно решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ (гр. Ботевград)

След представянето на идейното решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ и проведеното обществено обсъждане на 13.05.2021 г. на преден план се открояха разнопосочните дискусии, които проектът предизвика. В тази връзка гражданите имат положителна нагласа спрямо

идеята за благоустрояване на посочения район, но едновременно с това откриват някои недостатъци на предложението за благоустрояване. На първо място, в основната си част идейното решение не отделя в достатъчна степен внимание на текущите, както и на дългосрочните нужди на местната общност в района, и на второ място, проектът не съответства в достатъчна степен на вижданията и очакванията на населението за развитието на община Ботевград в нейната цялост като съвкупност от взаимосвързани елементи.

Настоящото Становище има за цел:

1. да структурира в един документ всички мнения, предложения и аргументи на граждани и професионалисти, които са станали известни преди, по време на, както и след провеждането на общественото обсъждане;
2. да бъдат изведени и анализирани относими нормативни разпоредби в контекста на направените възражения и предложения;
3. да разгледа идейното предложение и от гледна точка на неговата взаимосвързка с други процеси и проекти, които са в ход или предстоят на територията на община Ботевград (благоустройствени дейности по бул. „България“ в гр. Ботевград; „Концепция за обемно-пространствено и архитектурно-художествено оформление на центъра на Ботевград“; „Изработване на идеен проект за етапно изграждане, рехабилитация и обновяване на пешеходната зона в централната градска част на Ботевград и технически проект за етап 1“; проект „Хетеротопии“ по Програма Intereg-ИПП за трансгранично сътрудничество България-Сърбия (2014-2020); Общ устройствен план на Община Ботевград; Програма, съдържаща концепция за развитие на благоустройствените дейности, свързани със зелената система);
4. да подпомогне работата на органите на местното самоуправление на Община Ботевград така, че да се достигне до най-правилните, устойчиви и обществено приемливи решения;
5. да се насочи вниманието на компетентните общински органи към възможността да се използват методите и средствата, уредени в Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление (като местен референдум и общо събрание на населението), чрез които по най-автентичен начин може да се установи волята на гражданите.

За идеята при оформянето на булеварда и междублоковите пространства.

След запознаването си с достъпните визуализации на идейното решение голяма част от гражданите на Ботевград не припознаха в някои от неговите основни характеристики приемливи предложения. Това е така, защото според проекта се предвижда съществена интервенция в съществуващата композиция на булеварда и междублоковите пространства в обхвата на посочената по-горе отсечка и най-вече – в

озеленените площи. По този повод вестник „Ботевградски вести“¹ припомня в свое кратко интервю с арх. Димитър Маринов, че настоящият вид на булеварда е оформен през 70-те години на миналия век, като застроителният план е одобрен през 1971 г. „Тогавашният архитект обаче изтегля сградите навътре, за да им осигури зелен пояс, да ги предпази от шума и замърсяването на пътното платно. Мислил е далновидно, защото това е най-натоварената пътна градска артерия, а трафикът с годините се увеличава. Тогавашният архитект е мислил модерно! Най-малкото защото обликът на основния булевард в Ботевград половин век няма нужда от никаква намеса и промяна“. Арх. Маринов пояснява, че булевардът добива окончателния си вид, когато е озеленен по повод посещението на Дипломатическия корпус през 1988 г.: „тогава се засади богатата растителност, направи се благоустрояване по цялото протежение на булеварда“. За настоящото Становище архитект Маринов добави също, че засадените в края на 80-те години по булеварда дървета в момента са на млада възраст, не повече от 35-40 години. Неговото професионално, но и гражданско мнение, е, че озеленените площи трябва да запазят изцяло своя размер и растителност при благоустрояването на целия участък. Това може да стане чрез геодезическо заснемане, което да установи точните граници на озеленените площи, точното разположение на всяко дърво, както и разположенията на алеите, пътеките, детските площадки и кътовете за отдих. Според него дърветата (с някои изключения), намиращи се на булеварда, както и тези в междублоковите пространства, са здрави и могат да увеличат възрастта си с поне още толкова години, на колкото са. Разбира се, всеки дървесен вид има различна средна продължителност на живота, затова е необходимо състоянието на дърветата да се проверява регулярно.

В тази връзка, едно кратко и неизчерпателно проучване на място установи, че на територията на булеварда и междублоковите пространства в проектния обхват се среща богато разнообразие от дървесни видове. Списъкът по-долу не претендира за пълна достоверност, тъй като не е съставен след професионално обследване, но все пак е достатъчно точен, за да представи и обоснове необходимостта към това място да се подхожда с особено внимание²:

- *Tilia spp.* – видове от род Липа (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*, *Tilia tomentosa*) – може да достига възраст от 300 до 1000 г. в зависимост от вида;
- *Platanus spp.* – видове от род Платан, Чинар (*Platanus orientalis*, *Platanus occidentalis*, *Platanus x acerifolia*) – може да достига възраст от 500 до 2000 г. (по-рядко);
- *Quercus spp.* – видове от род Дъб (*Quercus robur*, *Quercus rubra* и др.) – може да достига възраст до 1000 г.;
- *Acacia* – акация – може да достига възраст до 300 г. (обикновено);
- *Betula* – бреза – може да достига възраст до 100 г.;
- *Fraxinus spp.* – видове от род Ясен (*Fraxinus excelsior*, *Fraxinus americana* и др.) – може да достига възраст до 250 г.;
- *Acer spp.* – видове от род Явор (*Acer pseudoplatanus*, *Acer platanoides*, *Acer campestre*, *Acer saccharinum* и др.) – може да достига възраст до 80 г.;
- *Ulmus minor* – полски бряст – може да достига възраст от 100 до 500 г.;

¹ Благоустройството на бул. „Цар Освободител“ – за и против, в. „Ботевградски вести“, бр. 19, 18 май 2021 г.

² Използвани източници във връзка със средната възраст, до която може да достигат различните дървесни видове - <http://www.european-trees.com>; <https://medpedia.framar.bg>.

- *Juglans regia* – обикновен орех – може да достига възраст до 200-300 г.;
- *Castanea sativa* – обикновен кестен – може да достига възраст до 200 г.;
- *Aesculus hippocastanum* – конски кестен – може да достига възраст до 200 г.;
- *Salix alba* – върба – може да достига възраст до 100-120 г.;
- *Prunus avium* – череша – може да достига възраст до 120 г.;
- *Pyrus communis* – круша – може да достига възраст до 2000 г.;
- *Sequoia gigantea* – гигантска секвоя – може да достига възраст до 2000 г.;
- *Pinus strobus* – веймутов бор – може да достига възраст от 250 до 400 г.;
- *Abies alba* – обикновена ела – може да достига възраст до 500 г.;
- *Picea abies* – смърч – може да достига възраст до 500 г.;
- *Acer platanoides* – шестил – може да достига възраст до 150 г.;
- и др.

Нормативни разпоредби, свързани със зелената система в общините.

Тук е мястото да се посочи, че запазването на озеленените площи в обхвата на представеното идейно предложение е от изключителна важност за устойчивата зелена система в общината Ботевград. Аргумент в тази посока се съдържа в Закона за устройство на територията (ЗУТ). В чл. 61, ал. 1 ЗУТ предвижда, че „в териториите на общините се устройват **озеленени площи, обединени в зелена система**, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиха на населението“. Според разпоредбите на ЗУТ основа на зелената система са озеленените площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности - паркове, градини, улично озеленяване (чл. 61, ал. 2), а допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение - гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, зоопаркове, защитни насаждения (чл. 61, ал. 3).

В тази връзка законодателят вменява редица задължения на органите на местното самоуправление, сред които е приемането от страна на Общинския съвет на наредба за изграждане и опазване на зелената система на територията на общината (чл. 62, ал. 10 ЗУТ). Също така, съгласно чл. 63, ал. 1 от ЗУТ кметът на общината организира съставянето и актуализирането на **публичен регистър** на озеленените площи, на дълготрайните декоративни дървета и на дърветата с историческо значение в общината.

Имайки предвид богатото озеленяване в отделни части на територията на община Ботевград, ярък пример за което са бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в проектния обхват, е необходимо да се изтъкне важната роля, която има **картотекирането на дълготрайната декоративна растителност**. То е уредено в Наредба № 1/93 г. за опазване на озеленените площи и декоративната растителност, където съгласно чл. 15, ал. 1 се картотекират всички намиращи се в регулационните граници на населените места дълготрайни декоративни дървета **на възраст над 20 години**, дърветата с историческо значение, както и отделни ценни и редки дървета и храсти независимо от възрастта им. Съгласно Наредбата за картотекираните дървета и храсти се съставят паспорти по образец, в които се съдържа информация за местонахождението, вида, височината, обиколката, възрастта и кратко описание на

съответното растение, а представители на общината периодично, но **не по-рядко от един път на три години** освидетелстват картотекираните декоративни дървета и храсти и предписват съответни мерки за подобряване на състоянието им (резултатите от освидетелстването се отразяват в паспортите на растенията). По отношение на въпроса кои видове дървета са дълготрайни декоративни дървета може да използва разяснението, което съдържа Решение № 482 от 3.06.2009 г. на ВКС по гр. д. № 6271/2007 г., III г. о., ГК, докладчик съдията Надя Зяпкова: „Кои са дълготрайните декоративни дървета е посочено с разпоредбата на чл. 165, ал. 1 ППЗТСУ (отм.), а именно-дъб, топола, липа, бряст, орех, кестен, бреза, ясен, бор, смърч, ела и др. Съгласно § 20, ал. 2 ЗР на ЗУТ разпоредбата на чл. 165, ал. 1 ППЗТСУ (отм.), както и разпоредбите на Наредба № 1 за опазване на зелените площи се прилагат до издаването на нов подзаконов нормативен акт, щом като не противоречат на ЗУТ, т. е. на чл. 61, чл. 63 сл. ЗУТ“.

Устройството на озеленените и залесени площи е уредено в раздел XI. от ЗУТ, като в него се установяват и някои основни положения, свързани с осигуряването на достатъчна закрила на зелените системи в общините. Съгласно чл. 61, ал. 4 озеленените площи по ал. 2 и площите със специфично предназначение по ал. 3 от същия член, собственост на държавата и общините, са **публична собственост**, а представляващите публична собственост озеленени площи, не могат да бъдат използвани за други цели (чл. 62, ал. 2 ЗУТ). Нещо повече, съществуващи озеленени площи, представляващи публична собственост (включително уличното озеленяване), се устройват и опазват като защитени територии по смисъла на чл. 8, т. 4 от същия закон (чл. 62, ал. 3). По-нататък, Законът за устройство на територията прави още една стъпка напред, като установява забрана да се променя предназначението на съществуващите озеленени площи или на части от тях в урбанизираните територии, реализирани съгласно предвижданията на устройствените планове (чл. 62а, ал. 1).

Към гореизложеното може да се добави също, че **възможностите за намеса в озеленените площи са силно ограничени законодателно**. Според общата разпоредба на чл. 63, ал. 2 от ЗУТ „дълготрайни декоративни дървета и дървета с историческо значение могат да се отсичат или изкореняват **само по изключение** след писмено разрешение от кмета на общината, издадено въз основа на **санитарна експертиза** за състоянието на дървото“. При тълкуването на текста на последната става ясно, че дълготрайни декоративни дървета, както и такива с историческо значение, могат да се премахват само по изключение след получаване на писмено разрешение от кмета на общината, което е издадено въз основа на, т.е. на основание на санитарна експертиза за състоянието на дървото, от което следва, че е необходимо експертизата да обоснове предприемането на действия по отсичане или изкореняване на конкретно дърво.

В допълнение, към изведената обща разпоредба на ЗУТ може да се разгледа и нормата на чл. 6, ал. 1 във връзка с чл. 3, ал. 2, т. 1 от Закона за общинската собственост (ЗОС). Съгласно посочените разпоредби публична общинска собственост са имотите и вещите, определени със закон (например уличното озеленяване), като имотите и вещите с такъв статут, които са престанали да имат предназначението на публична общинска собственост, определена със закон, се обявяват от общинския съвет за частна общинска собственост. Решенията на общинския съвет по този въпрос се приемат с мнозинство от две трети от общия брой на съветниците (чл. 6, ал. 3 ЗОС).

Конкретни възражения, препоръки и предложения във връзка с отделни елементи на представеното на 13.05.2021 г. на обществено обсъждане идейно решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“.

Авторите на идейното решение, арх. Ив. Годоров, арх. М. Еленкова и арх. Г. Йотова, „предлагат в зелената площ откъм северната част на булеварда да се изгради средна пешеходна алея, която да обвърже всички квартали в един. (...) Озеленяването ще се запази изцяло. Освен това авторите на проекта се съобразяват с всички пътеки, които хората през годините са направили за преминаване през тревните площи“³.

Представените визуализации на проекта обаче до известна степен влизат в конфликт с разясненията по предложението за благоустрояване.

От визуализациите може да се види, че се предвижда създаването на **нова средна алея**, която пресича озеленените площи пред жилищните сгради в едната си половина от южната страна, а в другата си половина от северната страна на бул. „Цар Освободител“, но разположението и широчината ѝ изключват възможността озеленените площи да бъдат съхранени изцяло, а пълното запазване на съществуващите пътеки също става невъзможно поради частичното им застъпване от новата алея.

Според изразилите мнение граждани средната алея не е необходима и не е съвместима с парковия изглед на озеленените площи, като широчината ѝ също така не е пропорционална на размерите на последните. Жители на района, както и на града, отбелязват, че пешеходни и велоалеи се поставят на места, където нуждите на населението го изискват, където има възможност за това и където би било подходящо да бъдат поставени, от което следва, че алеи има там, където хората обичайно преминават, а не обратното. Поставянето на средна алея не е нужно, защото съществуващите са достатъчни, за да обслужват потребностите както на живущите в жилищните сгради, така и на преминаващите транзитно или за развлечение граждани. Свързващ елемент между жилищните сгради в района не е необходимо да бъде обща и твърде широка алея, която не съответства на обичайния човекопоток, а по-скоро могат да бъдат единният облик и проста композиция, каквито съществуват и към момента и в чиято основа са озеленените площи сами по себе си. В допълнение, родителите на подрастващи деца в района имат притеснения във връзка с разполагането на пешеходната и велоалея върху площи, покрити с трева, досега функциониращи като детски игрища. При това, размерите на тревните площи на места обективно не са достатъчно големи, за да поемат полагането на алеята в представения вид - формата ѝ ще се наруши, ще криволичи между дървета (или ще наложи частичното им премахване, или пък нездравословно повдигане на короните им), ще пресича по неподходящ начин места за отдых и ще ги превърне в непредпочитани сред жителите на квартала. Поради посочените по-горе причини собствениците и наемателите на жилища по бул. „Цар Освободител“ не са съгласни с предложението за изграждане на средна алея.

По отношение на **идеята за изграждане на велоалея** по време на общественото обсъждане беше уточнено, че такава не се предвижда, но гражданите все пак изразиха

³ Благоустройството на бул. „Цар Освободител“ – за и против, в. „Ботевградски вестник“, бр. 19, 18 май 2021 г.

неодобрението си. Местен студент по архитектура отбелязва, че не би било целесъобразно да се изгражда такава само по протежението на бул. „Цар Освободител“. Когато се проектира алея за колоездачи, е необходимо да се посочи нейният обхват, целите на нейното проектиране (ежедневни или за отдих и развлечение) и за колко години ще бъде осъществено цялостното ѝ изграждане. Например велоалея може да бъде изградена между гр. Ботевград и с. Трудовец, може да пресича целия град, може да свързва гр. Ботевград и вилна зона „Зелин“, може да минава през местност „Мухалница“, както и може да свързва всякакви други точки на територията на общината, но сама по себе си, необвързана с нищо, което е изградено преди (или предстои)⁴, тя практически няма да обслужва нуждите на никой колоездач. За да не се отнема място от озеленените площи, би било добър подход велоалеята да бъде изградена по-скоро при пътното платно, но тогава няма да може да се обособи лента за паркиране, както се предвижда във визуализациите на идейното предложение.

В подкрепа на изложените по-горе съображения тук могат да се посочат и някои основни положения, регламентирани от Наредба № РД-02-20-2 от 20 декември 2017 г. за планиране и проектиране на комуникационно-транспортната система (КТС) на урбанизираните територии, чиито изисквания се прилагат при планиране и проектиране на нови КТС, както и при реконструкция, основен и текущ ремонт на съществуващи улици. Съгласно чл. 7 от Наредбата планирането и проектирането на КТС на урбанизираните територии се осъществява на три равнища: общ устройствен план (ОУП); подробен устройствен план (ПУП); и инвестиционен проект (ИП), като Раздел IV от Наредбата урежда планирането на системата за велосипедно движение. Важен в това отношение е чл. 37, ал. 1, според който велосипедното движение се планира и проектира като цялостна система въз основа на проучвания, анализи, оценки, модели, прогнози и сценарии, в които се отчитат структурата на урбанизираната територия, нейните топографски, екологични и здравно-хигиенни особености, както и навиците, традициите и нагласите на населението. По-нататък, при планиране на велосипедна инфраструктура се спазват принципите за безопасност, директност, непрекъснатост, привлекателност и удобство, които са и основни критерии при разработването и оценката на Плана за развитие на велосипедния транспорт и Програмата за развитие на велосипедното движение, както и на подробните устройствени и комуникационно-транспортни планове (чл. 37, ал. 3-4 от Наредбата).

По време на общественото обсъждане беше пояснено, че идейното решение предвижда **тротоарът по булеварда да бъде разширен за сметка на озеленените площи**. Потокът от пешеходци там действително е по-интензивен поради ключовото разположение на булеварда, но при настоящите си размери той е в състояние напълно да обслужва нуждите на гражданите, без да се създават затруднения за придвижването, както и за разминаването между хората. Разбира се, възможно е по време на празнични дни в отделни моменти тротоарът да „отеснява“, но последното също не е проблем поради наличието на удобни и живописни алеи и пътеки, разположени между и в озеленените площи. Препоръката на гражданите в най-общ план е към запазване на формите и размерите на тротоарите и вътрешните алеи и пътеки, както и към съхраняване на цялата дълготрайна дървесна растителност.

⁴ През годините на гражданите на общината са представяни различни предложения в тази насока, но към момента все още няма осъществени проекти по изграждане на велоалеи. Също така при благоустрояването на бул. „България“, което все още е в ход, от проекта беше изключено обособяването и на алея за велосипедисти.

На следващо място, от представения идеен проект става ясно, че има предложение **да се разшири пространството около разположената от северната страна на булеварда чешма**, за което се предвижда премахване на две дълготрайни дървета. Вероятно това действие се диктува и от факта, че на места корените на дърветата са повдигнали тротоарните плочи. Предложението на гражданите (а също и на специалисти) във връзка с това място, но и по отношение на други сходни ситуации по булеварда, е нивото на тротоарите, както и на вътрешните алеи, да бъде леко повдигнато, като не се пропускат инфраструктурните изисквания, които осигуряват удобството на придвижване и безопасността на хората с увреждания и на възрастните хора. По този начин ще се позволи пренареждането на старата или поставянето на нова настилка, без да е необходимо изкореняването на дървета, а също така ще се предотврати и повдигането на настилка на други места в течение на годините. Друго предложение е да се използват решетки около дърветата, посредством които няма да се нараняват корените им и няма да има нужда пешеходните алеи да бъдат повдигани. Не бива да се пренебрегва и обстоятелството, че жителите на района, а и на града, имат специално отношение към всички дървета по булеварда, а към **липата, стояща близо до чешмата**, поколения наред изпитват и привързаност, тъй като тя винаги е била неизменна част от мястото и един от основните му елементи, осигуряващ сянка и температурен комфорт през лятото, а с това и подходящо място за среща и разговор. Липата там е на по-висока възраст от другите дълготрайни декоративни дървета по тротоарите на бул. „Цар Освободител“, тъй като тя вече е била там в края на 80-те години. Въпреки това нейната възраст не създава въпроси във връзка с нейната опасност, тъй като липите могат да достигат възраст до стотици години. Достиженията на науката и техниката позволяват установяването на точната ѝ възраст и състояние, като с правилната поддръжка след време тя би могла да бъде включена в регистъра на вековните дървета. Едно предложение, свързано с тази липа, се състои в разширяване на ограждението около нея така, че да се покрият повечето от надигналите тротоарната настилка корени, и поставяне на импрегнирани дъски от четирите страни, които да функционират като пейки.

Нужно е да се обърне внимание и на посочените по-горе **вътрешни пешеходни алеи и пътеки**, които в едните случаи са разположени между озеленените площи, а в другите са така поставени, че с интегрираните си в средата вид и функционалност позволяват поддържането на паркообразна екосистема в близост до жилищните сгради. Авторите на предложението за благоустрояване изразяват намерение да „се съобразяват с всички пътеки, които хората през годините са направили за преминаване през тревните площи“⁵. Според визуализациите на идейното решение обаче ще се наложи почти цялостна реконструкция както на алеите, така и на озеленените площи, за да се осигури преминаването на средната пешеходна и велоалея. В участъците от северната и южната страна на булеварда, където няма да бъде изградена нова алея, се превижда относително запазване на съществуващото положение, за което гражданите изразяват съгласие, но възразяват срещу уширенията на алеите (включително срещу предвидените при подходите към жилищните сгради) и намесите в озеленените площи така, както се представят във визуализациите.

⁵ Благоустройството на бул. „Цар Освободител“ – за и против, в. „Ботевградски вести“, бр. 19, 18 май 2021 г.

Важно е да се отбележи, че жителите на община Ботевград, както и живущите в района на бул. „Цар Освободител“ в частност, поначало одобряват предложението за благоустрояване и единен подход към целия булевард и междублоковите пространства в посочената отсечка. В тази връзка обаче те **не считат за целесъобразен опита за уеднаквяване на отделните части на булеварда**, от една страна, поради значителната интервенция, която ще съпроводи този процес, а от друга страна, поради отсъствието на обективна необходимост от това. В допълнение, спецификите на текущата композиция на междублоковите пространства са били обусловени от наличието или липсата на търговски обекти на партерните етажи на жилищните сгради, от предвидените места за отдих, от детските площадки, което в тази насока създава **идентичността и собствения ритъм на отделните микрорайони**. Стремещт за създаване на по-гостоприемна среда не бива да стига дотам, че междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ да се превръщат в идентични по предназначение с пространствата в централната градска част или в градския парк.

Предложението за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ включва и изграждането на **детски площадки**. Мнението на гражданите по този въпрос е, че в действителност на места има остра нужда от подновяване на съоръженията по детските площадки или от изграждане на нови такива, но там, където вече съществуват площадки, няма нужда да бъдат разширявани с още кътове за малки деца. Желанието на гражданите е цялостна подмяна и обезопасяване на вече съществуващите съоръжения за игра, като се помисли за засаждане на допълнителна ниска храстова растителност, която да ги огражда и да предпазва децата от шум и въздушни течения, както и за поддържане или подобряване (в зависимост от конкретната ситуация) на зелена среда, която да осигурява сянка, температурен комфорт и намаляване на фините прахови частици, генерирани от булеварда. Посочените съображения важат със същата степен и по отношение на изграждането на нови детски площадки, тъй като според визуализациите на идейното предложение най-често кътовете за игра са разположени или до паркинг, или в близост до главната улица (при предложената средна алея, което само по себе си създава предпоставки за опасни или конфликтни ситуации). Поради тези причини гражданите призовават към прецизност и подробно проучване на всички възможности, когато се проектират новите детски площадки и се определя техният **тип** (във връзка с възрастовата група, която ще обслужват) **и разположение**. Тук е мястото да се предложи за обмисляне възможността при обновяването на съществуващи и изграждането на нови детски площадки да се използват **съвременни и устойчиви модели при минимална интервенция в озеленените площи**. Например детските площадки могат да бъдат „втъкнати“ в паркообразната среда, което да позволява на децата да контактуват с природата, или да бъдат разположени около дърво, което да попада в самия им център и да осигурява сянка на площадката. При поставянето на настилната пък може да се използват органични материали като мулча (мляна дървесина), който не само е шоковоабсорбиращ материал, но не вреди на околната среда и не отделя вредни вещества.

По отношение на детските площадки е важно да се посочи също, че жителите в района биха искали да има **диференциация в кътовете за игра**, за да не се стига до струпване на множество детски площадки, подходящи за деца от определена възрастова група, и недостатъчно възможности за пълноценно забавление и развитие на децата от друга възрастова група. В тази връзка прекият контакт с живущите в

предлаганата за благоустрояване отсечка и/или анкета по този въпрос могат да бъдат особено полезни за намирането на добри решения.

От визуализациите на идейното решение за благоустрояване става ясно, че има предложение и за създаване на **кътове за отдих** по протежението на предвижданата в решението средна пешеходна и велоалея. По време на общественото обсъждане гл. арх. Г. Джотолов изрази мнението, че „зеленината, която съществува, не се използва пълноценно от деца и възрастни“. Според него „предимство на предложения проект е, че предлага да се изгради рекреативна алея с кътове за отдих, за игра на деца и т.н. (...) Алеята в зелената площ дава възможност на хората да се насладят на тази даденост“⁶. Много граждани обаче не одобряват идеята в представения вид, като позицията им може да бъде обобщена в казаното по време на общественото обсъждане от Стефан Алексиев – „Алеята, която разделя зелената площ, не е подходяща и не е необходима. В тази част просто е необходимо да се оправят съществуващите пътеки, да се подобри съществуващата инфраструктура, а не да се изгражда нова. (...) Има достатъчно беседки (...)“⁷.

В идейното предложение по-голямата част от кътовете за отдих са представени като вътрешни джобове на алеята, но с оглед пространствата, с които обективно разполага районът, те са непропорционално големи. В този смисъл, ако кътовете за отдих бъдат изпълнени по визуализирания в идейното решение начин, особено тези, които се предвиждат за южната част от средната алея, то те ще се окажат твърде близо или до улицата, или до близките жилищни сгради. Подобно разположение не би обслужвало пълноценно нуждите нито на ползващите местата за отдих, нито на живеещите в близост граждани.

По-нататък, за всяко място, на което се предвижда поставянето на по-големи или по-малки кътове за отдих, идейното решение предлага и изграждането на площадка за тях. Последното обаче отново **предполага сериозна интервенция в съществуващите озеленени площи**, в отделни места до степен, която почти напълно отнема усещането за паркова среда. При това, ако не бъде отделено достатъчно внимание (първо, от страна на експерти, второ, от страна на строителен надзор), е възможно да бъде увредена кореновата система на близкостоящи дървета по време на изкопните дейности и полагането на основите за настилките.

Може би тук би било полезно да се посочат също и някои важни моменти, свързани с българската нормативната рамка. При изчисляването на конкретните мащаби на проекта е нужно да винаги да се вземат предвид и изисквания като посоченото в чл. 20 от Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони: „В поземлени имоти, квартали и територии, урегулирани за комплексно (групово) жилищно застрояване, се спазват следните нормативи за прилежащите на жилищните сгради територии (нето жилищните територии): (...) **3. озеленена площ (II озел.) - от 40 до 60 на сто, като една трета от нея трябва да бъде осигурена за озеленяване с дървесна растителност**“. Друга особеност на действащата нормативна уредба е свързана със статута на озеленените площи с ограничено обществено ползване, доколкото се приема, че те са част от зелената система, но не участват при определянето на необходимите

⁶ Пак там.

⁷ Пак там.

площи за озеленяване (нормативите за озеленяване) в урбанизираните територии (чл. 30 и 31 от Наредба № 7 от 2003 г.).

Съществуващите към момента в междублоковите пространства кътове за отдих - пейки и беседки, са разположени на достатъчно разстояние от жилищните сгради с оглед комфорта на живеещите в тях. Те са **свободно стоящи и по този начин се „сливат“ с околната среда.** В тази връзка много хора изразяват предпочитанието си към съществуващия модел за създаване на места за отдих, като одобряват решението за подновяване и увеличаване (където се счете за необходимо) броя на пейките на вече обособените за това в озеленените площи места.

От разгледаните дотук елементи на представения идеен проект, може да се заключи, че **ако предложенията бъдат приети в настоящия им вариант**, то това ще доведе - **първо**, до преместването на почти всички граници на озеленените площи навътре, **второ**, до създаването на поне пет сравнително големи, четири по-големи и един особено голям кът за отдих, повечето от които разположени (както са проектирани с прилежащи площадки) в самите центрове на отделните парцели озеленени площи, **трето**, до премахването на много (възможно е повече от 15 екземпляра при съпоставка между настоящата ситуация и представените визуализации) млади и в много добро състояние дървета, както и на други видове дълготрайна растителност (живи плетове от храсти, отделно стоящи храсти, рози и др.)⁸, **четвърто**, до нарушаване на полезни, но изключително крехки екосистеми, развили се в озеленените площи в период от повече от 30 години, чието укрепване и обогатяване продължава и към настоящия момент поради неголямата възраст на системата в нейната цялост, **пето**, до промяна на микроландшафта в района, така че той да изгуби съществената част от парковите си характеристики, **шесто**, до разстройване на зелената система, обединяваща всички озеленени площи на територията на булеварда, което ще има за последица влошаването на микроклимата и хигиенните условия за организиране на отдиха на населението.

Идейното предложение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ съдържа и предложение за **уширение на пътното платно** чрез създаване на трето платно за завой надясно в частта около „сините плочки“, като целта му е да облекчи движението в пиковите часове на деня. Притесненията на гражданите са, че уширяването ще бъде съпътствано от **премахването на 3 или 4 дълготрайни декоративни дървета**, разположени на тротоара, който ще поеме уширението, както и че това ще предизвика **увеличаване на трафика по натоварения и сега булевард**. В тази връзка може да се посочи също, че идейното решение в тази част предполага и промени в подробните устройствени планове, тъй като към момента конкретното предназначение на поземлените имоти, върху които са засадени дърветата, е за озеленени площи, които, от своя страна, са публична общинска собственост, чието предназначение, както беше уточнено по-горе в настоящото Становище, не може да бъде променяно.

⁸ „Съгласно чл. 21 от Наредба № 1/10.03.1993 г. за опазване на озеленените площи и декоративната растителност, издадена от министъра на териториалното развитие и строителството (обн., ДВ, бр. 26/30.03.1993 година), **когато за един строеж, включително и за подобектите към него, се налага премахване на повече от 20 (двадесет) дървета**, проектът задължително се подлага на оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС). Нормата на наредбата, макар и от преди 23 години, е действашо право, което не влиза в противоречие с нормативен акт от по-висока степен, каквито са ЗООС и ЗБР. Разпоредбата на чл. 21 е императивна и намира **пряко приложение при извършването на оценка на инвестиционните проекти, пред издаването на РС /разрешение за строителство/.**“ - Решение № 350 от 29.02.2016 г. на АдмС - Бургас по адм. д. № 1641/2015 г.

Предложението за това уширение идва, за да реши проблема с образуването на тапи, който обикновено се предизвиква от единични автомобили, спрели в платното за завиване на ляво. Недостигът на пространство обаче може да бъде решен и чрез поставянето на знак за забранен престой и паркиране, което веднага ще освободи пътното платно. Подобно решение би било не само по-лесно и бързо за осъществяване, но и би спестило финансови ресурси във връзка с частичното обособяване на допълнително платно, както и би запазило дърветата в обсъждания участък. Както пешеходците, така и водачите на МПС, са единодушни, че **спрелите за престой автомобили натоварват излишно движението, предизвиквайки опасни ситуации** с участието на преминаващите автомобили поради „неполучливо“ паркиране, отваряне на врати пред движещи се автомобили, небезопасно включване в движението, както и поради неправилно паркиране пред или зад пешеходни пътеки, което ограничава видимостта и на пешеходците, и на водачите на МПС. Изложеният проблем е особено остро поставен в отсечката от „сините плочки“ до първото кръстовище при кафене „Джика“. Голяма част от гражданите не са съгласни с предложеното в идейното решение обособяване на платно за спиране, тъй като считат такъв подход за толериращ/стимулиращ нарушителите на Закона за движението по пътищата. Основен принцип в правовата държава е, че никой не може да черпи права от собственото си неправомерно поведение, от което следва, че **не е редно организацията на движението по булеварда да се съобразява с нарушителите**, когато те имат обективната възможност да спазват установените правила и норми.

По-нататък, във връзка с облекчаването на движението на пътното платно, има предложение от страна на граждани за поставяне на **знак за еднопосочно движение** при отсечката от пицария „Релакс“ до офиса на „Спиди“ на ул. „Патриарх Евтимий“, с който да бъде решен кардинално проблемът със завиващите наляво автомобили. Сходно решение се предлага и за други подобни улици, тъй като внимателната и добра организация на движението не само ще облекчи трафика, но ще реши и други проблеми с движението в малките улици. В случай че предходното решение не бъде прието или въпреки неговото прилагане пространството все още не е достатъчно, като компромисно решение, гражданите считат създаването на уширение за завиващи надясно, което обаче да не бъде с размерите, предвидени в идейното решение за благоустрояване (т.е. около 15-20 метра – колкото приблизително е разстоянието от завоя до третото дърво в редицата на тротоара), а да бъде в размер от 5 до 10 метра, което да допуска премахването само на едно дърво. Завиващите наляво автомобили рядко са повече от един, поради което не е необходимо обособяването на по-дълго платно за престрояване.

Пешеходните пътеки са също много важен елемент от успешното благоустрояване на бул. „Цар Освободител“. В този смисъл, за да бъде създадена достатъчна предвидимост на движението, както и за осигуряване на безопасността на пешеходците, но и удобството на водачите на МПС, ключов момент е прецизното им поставяне. Разполагането на пешеходни пътеки през къси разстояния би утежило излишно движението, затова може би най-целесъобразното решение би било да бъдат поставени само при кръстовищата, тъй като сам по себе си булевардът не е с такива размери, че нуждите на пешеходците да не могат да бъдат удовлетворени от две-три пешеходни пътеки.

В допълнение към изведените по-горе предложения, живеещи в квартала граждани са на мнение, че би било полезно, ако в проекта за благоустрояване на бул.

„Цар Освободител“ бъде предвидено и поставянето на **изкуствени неравности** по платното за движение. Конкретният повод за така направеното предложение се състои в нарушаването на спокойствието на гражданите в района във връзка с провеждането на шумни среднощни ралита, както и с „въртенето на гуми“ в близост до пешеходната пътека при „сините плочки“. Изкуствените неравности ще допринесат и за редуциране на движещите се с висока скорост автомобили и за създаването на една по-безопасна среда.

Позицията на гражданите по отношение на оптимизирането на движението по пътя може да бъде обобщена в **препоръката** по възможност да се избегне създаването на предпоставки и стимулирането на увеличаването на пътния трафик в центъра на града. Според тях ефективно решение на проблемите на движението би било пренасочването на част от трафика към крайните квартали чрез околоръстни пътища, които да посрещат нуждите на транзитно преминаващите автомобили. Също така, тук е необходимо да се добави, че в съгласие с общите европейски политики и световни тенденции за планиране и проектиране на комуникационно-транспортната система (КТС) на урбанизираните територии българската нормативна рамка стимулира подобряването на устойчивата мобилност чрез насърчаване на придвижването с обществен транспорт за превоз на пътници, подкрепа на пешеходното и велосипедното движение, създаване на предпоставки за намаляване използването на леки автомобили, мотоциклети, мотопеди и други моторни превозни средства, причиняващи замърсяване на въздуха и шумово замърсяване в урбанизираните територии. Основни цели на планирането и проектирането на КТС са и гарантирането на условия за общественото здраве чрез намаляване на шума, вибрациите и вредните газове и осигуряване на ефективно проектиране, основано на международните стандарти за устойчива, зелена и мобилна градска среда⁹.

Съществен елемент от идейното решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ е **разширяването на паркингите** в междублоковите пространства в района и тяхното оптимизиране така, че да има паркоместа за по-голям брой от жилищата. На общественото обсъждане бяха представени мнения в различни посоки - на места има нужда от създаване на повече паркоместа и оптимизиране на паркингите, но на други места такава няма. В тази връзка е възможно проектантите да не са взели предвид, че някои от жилищните сгради в района разполагат и с гаражи на приземните нива. От последното следва, че няма да има необходимост от разширяване на паркингите и нарушаване на озеленените площи при тези сгради. Тъй като въпросите, свързани с местата за паркиране, винаги предизвикват противоречия между гражданите, то при преценката къде и колко да бъдат оптимизирани такива пространства би било най-целесъобразно да се взема предвид мнението на заинтересованите лица за всеки конкретен случай, т.е. за всяка жилищна сграда отделно.

По време на общественото обсъждане беше изяснено, че на места новите паркоместа ще бъдат разположени върху озеленени площи, заети от дървесна и храстова растителност, което предизвиква негодувание у част от гражданите. Според други обаче е нужно някои от дърветата да бъдат премахнати от паркингите, тъй като

⁹ Наредба № рд-02-20-2 от 20 декември 2017 г. за планиране и проектиране на комуникационно-транспортната система на урбанизираните територии;

плодовете им падат върху паркираните в непосредствена близост автомобили. В рамките на дискусиата **ланд. арх. Нели Петкова** направи предложение за решаване на посоченото неудобство. По нейно мнение дърветата могат да бъдат запазени на местата им чрез поставянето на пояс, който да ги огражда. По този начин ще има възможност за паркиране около тях, а също така ще се запазят ползите от сянката, която дърветата осигуряват през топлите дни, както и предпазната им функция по време на силен дъжд и градушка. Представеното решение би било приемливо за всички заинтересовани лица, а осъществяването му при всеки конкретен случай остава в компетентността на специалистите, които ще съобразяват детайлите.

Озеленяването на пространствата за паркиране не бива да бъде пренебрегвано, тъй като то не само предпазва автомобилите от нагорещяване през летните месеци, но и подобрява микроклимата и хигиенните условия в междублоковите пространства. При силното нагриване на настилната през лятото асфалтът се затопля много повече при отсъствието на декоративна растителност, при което започва да отдава повече горещина и да отделя вредни вещества.

В тази връзка, по време на представянето на идейното предложение кметът на Община Ботевград **Ив. Гавалюгов** предложи алтернативен вариант на гаражите - общи сенници, които да осигуряват сянка и защита на автомобилите, но изрази несигурност дали местата ще бъдат платени или не, което, от своя страна, превърна изложеното възможно решение в непопулярно сред жителите на района.

Като интересно предложение по въпросите на организацията на паркирането може да си отвори даденото от местен студент по архитектура (извън рамките на общественото обсъждане). Според него е възможно да се изградят и подземни паркинги на две нива, което да позволи освобождаването на допълнително пространство в междублоковите терени. По този начин ще могат да се изградят още детски площадки, или да се поставят различни спортни съоръжения, също така да се озеленят още площи. Недостатък на идеята обаче е необходимостта от ангажиране на по-голям финансов и времеви ресурс, както и на свързаните с изграждането неудобства като шум и временна реорганизация на паркирането по време на строителната дейност.

Друг съществен елемент от благоустрояването на булеварда и междублоковите пространства в проектния обхват е организацията на **сметосъбирането** в района. Затова гражданите биха искали да насочат вниманието на общинската администрация и към въпросите, свързани с планирането на месторазположението на контейнерите за отпадъци. Те не следва да бъдат разполагани на тротоарите, но в същото време е необходимо да са на удобно място, позволяващо безпроблемно сметосъбиране без предизвикване на задръствания или затруднения в автомобилния трафик.

Конкретни съображения, отнасящи се до концепцията на представеното идейно решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ и връзката му с други процеси и проекти, които са в ход или предстоят на територията на община Ботевград.

Идейното решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ се характеризира с модерен и динамичен подход, което само по себе си го прави много атрактивно. Въпреки това обаче местната общност в

района на булеварда, както и жителите на общината, не възприемат цялостния дизайн и облик на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в посочения обхват така, както са предложени в идейното решение, тъй като не са съобразени в достатъчна степен с основни елементи, които представляват характерната същност на булеварда, а именно озелените площи и дълготрайната дървесна растителност.

Представеното идейно предложение е по-скоро идея за своеобразна подмяна на идентичността на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в проектния обхват, отколкото за благоустрояване на съществуващата инфраструктура, от което положително съществува нужда. Също така, подобна голяма промяна не е обоснована **нищо от необходимост булевардът да бъде приобщен към съществуващата към момента цялостна визия на града, нито пък е наложителна с оглед осъществени или предстоящи проекти** на територията на град Ботевград. Последното е вярно, защото при предходния завършен вид на централната градска част (преди смяната на настилката с щампован бетон), на основните булеварди и на градския парк са ясно открити връзките между отделните елементи. Булевардите са свързани най-вече от начина на оформяне на тротоарите и междублоковите пространства (което включва композицията, озеленяването и настилките), а централната градска част и градският парк си взаимодействат чрез използвания за настилка мрамор.

От друга страна, в идейното решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ не се открива концептуално взаимодействие с предстоящия нов изглед на бул. „България“, нито с осъществената реконструкция на градския парк или със съществуващото състояние на централната градска част.

Може би тук е подходящо да се отбележи, че голяма част от резервите, които хората имат спрямо представения на 13.05.2021 г. проект, са провокирани от някои от **благоустройствените дейности по бул. „България“ в гр. Ботевград**, които предизвикаха бурна обществена реакция. След започването на ремонта на булеварда през първата половина на 2021 г. и премахването на здрави дълготрайни дървета и храсти от озелените площи и на част от уличното озеленяване, жителите на общината изразяват загриженост, че кварталите, попадащи в границите на новото идейно решение, ще бъдат реконструирани по сходен начин, което в дългосрочен план ще доведе до засилено влияние на редица неблагоприятни фактори.

Нарастващата тенденция за премахване на дървета с цел разширяването на пътни платна и тротоари предизвиква все по-голямо недоволство сред гражданите, а първите резултати във връзка със започналото преустрояване на бул. „България“ вече са налице – премахнати са чинари, липи, брезии, джанки, кипариси и др., както и различни декоративни храсти, корените на много от запазените по булеварда дървета са увредени в резултат на ремонтните дейности, границите на озеленените площи са преместени навътре. Оценката за провежданото благоустройство по бул. „България“ е по-скоро отрицателна и живеещите в района практически вече нямат друг избор освен да се примирят с умалените озеленени площи, непосредствената близост на улицата и пешеходните тротоари до терасите им, като някои от тях са в пряк контакт с улицата без естествена преграда, която да ги предпазва от шума, вредните емисии и огромното количество прах, генерирани от големия и оживен булевард. Необходимо е да се отбележи също, че осъществяваната съществена интервенция ще доведе до покачване на температурата в жилищните сгради през летните месеци, а с голяма степен на вероятност и до известно покачване на средните температури в целия район на бул.

„България“, тъй като ще бъдат необходими поне 15-20 години, за да може заместващата растителност да започне да изпълнява в пълен обем функциите си.

По-нататък, ако обсъжданото идейно решение бъде прието за осъществяване в първоначалния си вид, то не е известно в какво отношение ще се намира с предстоящи благоустройствени проекти на територията на града. През септември 2019 г. на обществено обсъждане беше представена **„Концепция за обемно-пространствено и архитектурно-художествено оформление на центъра на Ботевград“**, разработена от архитектурно студио „Никифоров студио“ ЕООД. Според отразената информация в местната онлайн страница за новини botevgrad.com „благоустройването трябва да се извърши на етапи, като първият обхваща площадите „Освобождение“ и „Саранск“, които са предмет на по-детайлна работа, както и подходите към тях. Във втория етап попада зоната на реката, както и продължението към ул. „Гурко“. (...) Третият етап предвижда обновяване на бул. „Цар Освободител“ – пренареждане на съществуващите настилки и подмяна на тези, които са амортизирани. Като последен етап е обновяването на ул. „Акад. Стоян Романски“. Представена бе основната идея за нова настилка на площада, която ще бъде изцяло от гранит – тъмен и светъл, а около часовниковата кула – жълт, за да си отива с фасадата на символа на Ботевград. Наличието на диагонални преминавания по настилката ѝ придава естетичен вид и е свързано с основните направления на движение на пешеходците, обясни арх. Мила Никифорова“¹⁰.

При съпоставка между идейното решение за благоустройство на бул. „Цар Освободител“ и посочената Концепция се забелязва противоречие между диагоналните преминавания по настилката, заложи в Концепцията, и овалните форми, представени в идейното решение. Също така, от визуализациите на идейното решение се вижда, че за настилката на тротоарите е предвидено използването на бетонни павета с различна форма и цветове, което до известна степен създава връзка с настилките на бул. „България“ и градския парк, но от друга страна, отсъства обвързаност с концептуалното решение за централната градска част (най-малко с предвижданата настилка от гранит).

От концептуална гледна точка е важно да се има предвид, че общовъзприетият подход обикновено разглежда **централните градски пространства като „сърцето“ на града, затова и ритъмът на града е обусловен от отношението център-периферия**. В тази връзка например, по мнението на местен студент по архитектура, изгледът и настилките на улиците и булевардите, водещи към централната градска част (площадите), не следва да се съобразяват с визията на градския парк, а с тази на центъра на града, и ако за настилката на площадите е използван гранит, то тогава бетонните павета не са подходящото решение.

На този етап е рано да се обсъжда съвместимостта между представеното идейно решение за бул. „Цар Освободител“ и обсъдената по-горе Концепция поради няколко причини. **Първо**, от представянето на обществено обсъждане през 2019 г. на Концепцията за оформление на центъра на гр. Ботевград и постъпването на различни мнения и предложения във връзка с решенията, заложи в нея, до настоящия момент (юни 2021 г.) не е представен или публикуван окончателен неин вариант. **Второ**, на 24.11.2020 г. Община Ботевград обяви обществена поръчка чрез събиране на оферти за **„Изработване на идеен проект за етапно изграждане, рехабилитация и обновяване**

¹⁰ <https://botevgrad.com/news/76961/Nastilkata-na-centralniya-ploshtad-shte-bade-ot-granit-spered-ideynoto-predlojenie-za-blagoustroyavaneto-mu/>;

на пешеходната зона в централната градска част на Ботевград и технически проект за етап 1“. Според документите „Община Ботевград цели да придобие посредством обществената поръчка идеен инвестиционен проект за цялостна рехабилитация на централното площадно пространство и технически инвестиционен проект, обхващащ пространството на улица „Гурко“ от осова т. № 19 до осова т. № 78 и на ул. „Трети март“ от осова т. № 223 до сграда на бизнес център“¹¹, а **първото изискване към проекта**, посочено в Техническото задание на поръчката, е „като основа на решението да залегнат идеите, разработени в изготвената от общината „Концепция за функционално, обемно-пространствено и архитектурно-художествено оформление на централна градска част на гр. Ботевград“. През февруари 2021 г. обществената поръчка е спечелена от „Инфра Про Консулт“ ООД, част от Обединение „Ботевград Дизайн Проект“ ДЗЗД¹² и към настоящия момент все още не е известно по какъв начин ще бъде променена централната градска част¹³.

Тук е важно да се посочи също, че през май 2019 г. Община Ботевград подписа договор за осъществяване на **проект „Хетеротопии“**, който е финансиран по Програма за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България-Сърбия и съдържа **отворена иновативна концепция за градско развитие**. Част от пространствения обхват на проекта обаче впоследствие беше покрит (дублиран) от изготвената Концепция за оформление на централната градска част, която по естеството си също така отменя идейната/концептуалната основа на проект „Хетеротопии“. В проекта например се поставя за цел алтернативна сцена да изведе Часовниковата кула „от стационарен знак-идентификатор за града в пространство за култура, ангажирано с развитието на идентичността на общността“, докато в по-късно изготвената Концепция се влага противоположна идея. Проект „Хетеротопии“ се стреми към ефективно преосмисляне на вечните, изначалните ценности, преразглеждане и приоритизиране на местата, които натрупват идентичност, създаване на условия за отглеждане на автентичност в препроектираните пространства, но към момента гражданите го възприемат по-скоро като благоустройствен проект, включващ предимно строително-монтажни работи¹⁴.

В допълнение, във връзка с цялостното развитие на община Ботевград, и град Ботевград в частност, е необходимо да се посочи, че е в ход работата по изготвяне на Общ устройствен план (ОУП) на община Ботевград. Според документацията за участие в публично състезание по чл. 18, ал. 1, т. 12 ЗОП за възлагане на обществена поръчка с предмет: **„Изработване на Общ устройствен план на Община Ботевград, област Софийска“**, 2017 г., „главната цел на общия устройствен план на общината е да създаде пространствена планова основа за нейното дългосрочно устойчиво устройствено развитие, в съответствие с приетите стратегически документи за

¹¹ <https://app.eop.bg/today/94962>;

¹² <https://botevgrad.com/news/80951/Infra-Pro-Konsult-OOD-shte-proektira-rekonstrukciyata-na-centralnata-gradska-chast/>;

¹³ По време на изготвянето на настоящото Становище Община Ботевград обяви, че на 22.06.2021 г. предстои провеждането на обществено обсъждане на идеен проект за етапно изграждане, рехабилитация и обновяване на пешеходна зона в централна градска част на гр. Ботевград и технически проект за етап 1 - <https://botevgrad.bg/news>. Идейният проект не е обсъден в настоящия документ, защото основните положения, които са заложени в Концепцията от 2019 г., присъстват и в него, както и защото предстоят разяснения по отделните му елементи.

¹⁴ С документацията на проекта може да се запознаете тук - <http://www.ipacbc-bgrs.eu/>.

регионално развитие и със специфичните за община Ботевград природни, културно-исторически, туристически и други ресурси“¹⁵.

В началото на януари 2021 г. беше представен на обществено обсъждане предварителният проект за Общ устройствен план на община Ботевград. Според внесените за протоколиране становища на **арх. Мариела Андреевска** и на **Асоциацията на парковете в България** обаче в предварителния проект за ОУП се откриват много и съществени празноти и неточности. От съществено значение е в окончателния проект за ОУП те да бъдат поправени, тъй като съгласно чл. 17, ал. 3 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) общият устройствен план се създава за прогнозен период от 15-20 години.

Общият устройствен план на община Ботевград има пряко отношение и към благоустрояването на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в проектния обхват. В тази връзка разпоредбата на чл. 62, ал. 1 ЗУТ предвижда, че зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии.

В Становището на арх. Андреевска относно предварителния проект за ОУП на община Ботевград и неговата Екологична оценка от 8.01.2021 г. се отбелязва, че един от основните пропуски в опорния план (базата данни, върху която се стъпва, за да е възможно ефективно планиране) е свързан със **зелената система и инфраструктура** – „в опорния план не фигурира коректна информация по темата, която е необходима основа за създаване на плановото решение и касаещо планирането и кадастралното отразяване в плановата основа на няколко институции. На територията на общината има защитени дървета, за които в графичната част информация няма“. По-нататък в Становището арх. Андреевска прави някои конкретни предложения към планирането на прогнозното устройство, включително за зелената инфраструктура и система – „да се разработят по същество с цялото им многообразие от типове на зелените площи, режими на опазване и устройство, съвместеност с лесоустройствените и горостопански планове за община Ботевград и съответно на ЗООСВ и другите свързани с него нормативни и поднормативни актове“. По отношение на Екологичната оценка арх. Андреевска счита, че предварителният проект за ОУП не е достатъчно подробно разработен, за да може да се направи заключение за въздействието му върху околната среда.

Във връзка с планирането на зелената система и инфраструктура важно значение има разработената от **ланд. арх. Евелина Донкова** при работата ѝ в ОП БКС програма. Документът не е достъпен на официалната интернет страница на Община Ботевград, но е известно, че е разработен през 2018 г. и е свързан с първите зацветявания в града, първите висящи кашпи по осветителните стълбове, както и с кашпите по мостовете. Програмата съдържа **концепция за развитие на благоустройствените дейности за зелената система на града**. Тя дава обща рамка и възможност за съставяне на годишни графици, респективно бюджетиране, за да се осигури последователност при работата в това направление, но не се взема предвид при изготвянето на нови проекти.

Очертаните по-горе проекти в най-общ план показват, че на територията на община Ботевград, в частност град Ботевград, **предстоят да се осъществяват големи проекти**, които се намират в пряка взаимовръзка помежду си. Възниква обаче въпросът доколко избраният от общинската администрация подход е целесъобразен, тъй като се

¹⁵ <https://botevgrad.bg/data/proekti/files/1484741820.pdf?%D0%B0=46;>

забелязва липса на последователност при отделните стъпки. Логично изглежда и нека се разглежда като **предложение** - **на първо място**, да се разполага с пространствена планова основа за дългосрочното устойчиво устройствено развитие на община Ботевград (т.е. ОУП), **на второ място**, да се изготви идеен проект, който да обхваща всички части на града, чието благоустрояване се планира да бъде осъществено през идните години, **на трето място**, да се представи прогнозен график и стойност на предстоящите проекти, **на четвърто място**, гражданите да бъдат подробно запознавани с всички елементи на проектите и да се осигури възможност за установяване на тяхното действително отношение към всеки проект или въпрос с дългосрочни последици, включително чрез използването на възможността за произвеждане на местен референдум. Благоустрояването на бул. „Цар Освободител“ е частен случай на по-мощни планове и проекти, но значимостта му като отделен елемент от цялото е огромна (този булевард „посреща и изпраща“ жителите и гостите на града), а функцията му в зелената система на община Ботевград е неопценима.

С настоящото Становище беше направен опит да се проведе комплексен анализ на идейното решение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства в обхвата между кръстовищата с улиците „Патриарх Евтимий“ и „Божко Божилов“ (гр. Ботевград), представено на обществено обсъждане на 13.05.2021 г. Надяваме се то да бъде разгледано от компетентните органи и лица в Община Ботевград и да бъде взето предвид при тяхната работа.

Гражданите на общината призовават към приоритизиране на здравословната околна среда, към опазване и развиване на зелената система и към стимулиране повишаването на екологично съзнание и култура у децата и възрастните. В тази връзка **считаме, че най-целесъобразният и обществено приемлив подход се състои в извършването на геодезическо заснемане и създаването на комисия от експерти** (ландшафтни архитекти, арбористи, включително представители на Държавно горско стопанство „Ботевград“), която да проучи проектния обсег, да направи компетентна оценка на състоянието на дървесните видове в района, да даде предписание кои дървета подлежат на санитарна сеч, кои на лечение и кои на декоративно рязане, както и къде и как могат да се извършват благоустройствени дейности с оглед гъстата коренова система. По този начин ще може да се установи какви са действителните възможности за благоустрояване на района и на тази основа да се изготви идеен проект.

Поради високата обществена значимост на въпросите, които се разглеждат, и необходимостта от широк обществен дебат, Становището може да бъде изпратено до редакциите на всички местни онлайн и печатни медии: botevgrad.com; balkanec.bg; botevgrad.news; в. „Ботевградски вести“.

Възможно е скоро след (или преди) внасянето на настоящия документ в администрацията на Община Ботевград да бъде обявено преработено идейно предложение за благоустрояване на бул. „Цар Освободител“ и междублоковите пространства. Последното обаче **не бива да се счита като отнемащо актуалността на изложените мнения, аргументи, препоръки и предложения**, тъй като те имат принципно естество, въпреки че са обвързани с конкретни елементи на идейното решение от 13.05.2021 г.

За контакт с нас:

15 юни 2021 г.

Изготвено от:

Подкрепено от:

Весела Михайлова, юрист

Люба Цакова, семестриално
завършил студент по право

Подкрепено от: